

AVERBODE BOS & HEIDE

EN HOE ZIT HET MET HET LIFE-PROJECT?

Noah Janssen

Op 1 augustus 2006 startte het LIFE-project voor onze grootste aankoop ooit. Het project is dus zijn vierde werkjaar aan het afronden. Nog één te gaan. Er is ondertussen al bijzonder veel gebeurd en dat merk je op het terrein. Situatie 1 juli 2010.

Natuurlijk Boscomplex

Natuurpunt streeft er naar van Averbode Bos & Heide een spontaan natuurlijk boscomplex te maken. Door het eeuwenlang bosbouwbeheer was de soortensamenstelling erg monotoon geworden en vnl. op houtproductie gericht. In de meeste gevallen bestonden de bossen dan ook Corsicaanse dennenbestanden.

Om deze bossen geleidelijk om te vormen naar inheemse bossen is/was de keuze erg eenvoudig: de jonge inheemse boompjes stonden vaak al klaar onder de den- en naaldbomen. Ze hebben enkel licht nodig. In de afgelopen vier jaar werd dan ook jaar na jaar een deel van het bos gedund. Op die manier krijgen de jonge zaailingen de kans door te groeien.

Ook in de zones waar geen zaailingen voorkomen, helpt dunnen aangezien het extra licht dat de bodem bereikt, zorgt voor meer kiemingskansen. Je moet dan wel opletten dat de agressieve uitheemse pestsoorten verwijderd worden. Dat is een werk van lange adem, maar de eerste grote kuis is nu ongeveer rond. Door goed bijhouden kunnen we vermijden dat onze bossen overwoekerd worden door soorten als Amerikaanse vogelkers of rodo-dendron.

De dunningen gebeuren om de drie jaar (elk jaar wordt één derde van het bos aangepakt). Tijdens het project zijn dan ook alle delen al een keer aangepakt en afgelopen jaar keerden we voor de eerste keer terug in het deel van Tessenderlo.

Wie het bos regelmatig bezoekt, kan duidelijk merken dat er al veel minder pestsoorten voorkomen en veel meer jonge boompjes door kunnen groeien in onze bossen. Licht brengt leven, het bos kan terug spontaan evolueren. Soorten als bosereprijs, lelietje van dalen en dalkruid profiteren hiervan.

Opnieuw water in Averbode Bos & Heide

Averbode Bos & Heide stond bekend voor zijn vennen. Ook hier heeft de intensieve bosbouw sterk op ingegrepen. In het project werd het herstel van 18 vennen voorzien. Het herstel van die vennen dient een dubbel doel. Enerzijds zorgt het herstel van deze waterpartijen voor het herstel van bijzondere habitats. Er zijn weinig streken in Vlaanderen waar zoveel vennen zo vlot kunnen hersteld worden. De vennen worden voor een aanzienlijk deel gevuld met regenwater (en slechts voor een

klein deel met grondwater). Dat levert erg voedselarme waterpartijen op waar extreem zeldzame planten als waterlobelia en oevertkruid, en ook bijvoorbeeld moerashertshooi graag groeien. De soorten zijn er nu nog niet maar we hebben goede hoop dat we die snel zullen terugvinden. De libellen zijn al gesignaleerd.

Anderzijds is het een goed idee om in een groot natuurgebied als Averbode Bos & Heide de neerslag, en dit zeker op piekmomenten, zo lang mogelijk in het gebied te houden (in de vennen dus). Hierdoor zal het water minder snel dan nu het geval is, afgevoerd worden naar de grote rivieren in de buurt. Het herstel van de waterhuishouding en dus van de vennen in het bijzonder zorgt op die manier voor een kleinere overstromingskans in de woongebieden en steden gelegen langs de Nete en de Demer stroomafwaarts van het natuurgebied (vb. Aarschot).

Het herstel is op dit moment in volle voorbereiding. De vennen die ontwaterd werden en waar bomen op de bodem werden aangeplant, werden terug kaalgekapt en de strooisellaag verwijderd. Vanaf juli zal de aannemer die in opdracht van de Vlaamse Landsmaatschappij en het Agentschap voor Natuur en Bos de hydrologie dient te herstellen de afvoeren en ontwateringsgrachten terug dichtdoen of een sluis plaatsen bij de vennen waarvan later het water alsnog afgelaten moet kunnen worden. Dan kan daarna het ven spontaan terug vollopen. Omdat het hier regenwatervennen betreft, zal de watertafel erg schommelen.

Infobord van het door de Vlaamse Landmaatschappij – in samenwerking met Natuurpunt en vele partners – uitgevoerde natuurinrichtingsproject. Het Europese 'Life' project gaat zijn laatste jaar in. Een mooier en natuurrijker landschap komen stilaan tot leven. Foto Luc Vervoort

Voor de vennen waarvan de bodems omgezet werden naar akkers of weiden, zal ook vanaf augustus gestart worden met het afgraven van de te voedselrijke bodemlaag. Daarna kunnen ook deze vennen vollopen. Het is een geluk dat na jaren onderhandelen de VLM en Natuurpunt er voor hebben kunnen zorgen dat de landbouwers die die gronden gebruikten andere ruilgronden in de plaats kregen. Een mooi voorbeeld van een win/win situatie. We kijken al uit naar de resultaten. De eerste tekenen zoals hoopgevend. Koraaljuffer, veelstengelige waterbies en tengere pantsersjuffer hebben zich al aangemeld.

Een gevarieerd landschap

Bos rondom een waterpartij is bijzonder slecht voor de waterkwaliteit. Dat is een bekend gegeven. Zo ook in Averbode Bos & Heide. Daarom maken we rondom de vennen een bufferzone open, en ook hier winnen we tweemaal. Ten eerste is dit dus nodig voor de vennen zelf. Ten tweede kunnen deze open ruimten dienen voor het herstel van de oppervlakte heide, duinen en graslanden zoals voorzien in het Lifeproject. Extra bijkappen in het bos is niet nodig als je deze oppervlakten realiseert rondom de vennen. Weerom twee vliegen in één klap.

Op dit moment zijn de grote kapwerken (al een tijdje) gedaan. Gelukkig maar, want veel mensen stelden zich

*Boven: Jonge struikheide kiemt massaal op de geplagde plaatsen. Groen van de bossen en blauw van de vennen komen af te wisselen met paars.
Onder: Het 'tandpijnkapelleke' op de rand van bos, vennen en (toekomstige) heide. Foto's Frank de Meutter*

vragen. Ongeveer 75% van deze oppervlakte werd ook al geplagd en de laatste 25% wordt nu vanaf 1 juli afgevoerd. Dan kan de natuur spontaan herstellen. Het oogt nu al indrukwekkend. Als de vegetaties allemaal herstellen zoals gepland, wordt dit een schitterend landschap dat een mooie afwisseling vormt in het grotere boscomplex. Soorten als roodborsttapuit, nachtzwaluw en boomleeuwerik profiteren daar nu al van en in augustus komt bij wijze van proef een schaapskudde het gebied begrazen.

Natuur voor iedereen

Om te kunnen genieten van dit mooie natuurgebied, dat steeds interessanter wordt, worden nieuwe wandelpaden aangelegd. Op oude kaarten vonden we de paadjes terug die de paters van de abdij gebruikten. Die hebben we zo goed mogelijk trachten te herstellen. We willen benadrukken dat deze quasi allemaal door vrijwilligers zijn aangelegd. De JNM beet de spits af. Vzw 't Perdje, scholen, Natuurpuntafdelingen uit de buurt en een vaste kern van hardwerkende vrijwilligers verdienen een dikke pluim op hun hoed. Het netwerk aan wegen maakt onderdeel uit van het grote De Merodewandelnetwerk. De palen en bordjes worden in de komende maanden geplaatst. De infoborden zijn ook bijna klaar. Een grootse opening staat in 't verschiet. Ook voor mountainbikers en ruiters zijn er mogelijkheden en fietsers zijn welkom op de fietspaden, waarvan de stad Scherpenheuvel-Zichem recent nog een nieuw deel aanlegde. Er werd een evenwicht gezocht tussen draagkracht van het gebied en de vraag van de recreanten.

Aandacht voor de Witte en andere cultuurelementen

Tot slot kan je moeilijk een groot herstelproject in Averbode Bos & Heide realiseren zonder de geschiedenis van het gebied en zijn omgeving te respecteren of in ere te herstellen. Het land van de Witte met zijn dreven en abdij, met oude boswallen en kapellekes, met een trambedding en neolithische pijlschijven, met zijn loopgraven en neergestort vliegtuig...: waar mogelijk worden deze waarden hersteld, behouden of zichtbaar gemaakt. Infoborden geven extra uitleg. Niet onlogisch want een streek met zo'n duidelijke identiteit moet je eerbiedigen. Daarom ziet de Witte het project van Golazo absoluut niet zitten (zie pag. 6 tot 9).